

לאסוקי שמעתתא

סיכום הלכתי
של השיטות המובאות
בגמרא, בטור ובצ"י
ולשון השו"ע
לפי סדר הדף היומי

מסכת נדרים נ"ו – ס"ג • פרשת מטות־מקנע השע"ה • גליון 155

כוונה בנדר:

נדרים נה:

משנה- אמר קונם צמר עולה עלי, מותר להתכסות בגיזי צמר. קונם פשתן עולה עלי, מותר להתכסות באניצי פשתן. ר' יהודה - הכל לפי הנודר. טען והזיע, אמר קונם צמר ופשתים עולה עלי, מותר להתכסות ואסור להפשיל לאחוריו.

תניא- כיצד אמר ר' יהודה הכל לפי הנודר, היה לבוש צמר והיה צר, ואמר קונם צמר עולה עלי, אסור ללבוש ומותר לטעון. היה טעון פשתן והזיע ואמר קונם פשתן עולה עלי, מותר ללבוש ואסור לטעון.

ראשונים

רמב"ם ורא"ש בשם הרמב"ן- פסקו כר' יהודה שאין ראייה שת"ק חולק עליו, ובנדרים הכל לפי הנודר - רא"ש.

ר"ן ורא"ש - בסתם, לבישה משמע ולא טעינה רא"ש - שמה שאמרו בביתא שבגד הצמר היה צר, לאו דוקא, ור' יהודה לא חולק על ת"ק במשנה. אבל היה טעון ומתוך כך נדר, אסור בטעינה ומותר בלבישה שתנא דברייתא חולק אתנא דמתניתין, והלכה כמתניתין.

ריב"ש - כשהיה לבוש צר ונדר, אינו אסור רק בלבוש צר אלא בכל בגד צמר, ומותר בטעינה. וכן מי שהיה טעון פשתן ונדר, יהא אסור בכל משא כבד, ומותר בלבישה, וכל זה בנדר שבינו לבין עצמו, אבל בנותן מתנה לחבירו אין הולכים אחר האומדנא אלא כוללים מה שיכול להכלל בנדר.

שו"ע יו"ד סימן ר"ח

א. כל הנודר או נשבע רואין דברים שבגללן נשבע או נדר, ולומדים מהם לאיזה נתכוון והולכים אחר הענין ולא אחר משמעות הדיבור. כיצד, היה טעון משא של צמר או פשתים והזיע והיה ריחו קשה, ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמר או פשתים לעולם, הרי זה מותר ללבוש בגדי צמר או פשתים ולהתכסות, ואינו אסור אלא להפשילן לאחוריו. היה לבוש בגדי צמר ונצטער בלבישתו ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמר לעולם, אסור ללבוש ומותר לטעון עליו ומותר להתכסות בגיזי צמר שלא נתכוון זה אלא לבגד צמר וכן כל כיוצא בזה. הגהה וכל זה דוקא כנודר כינו לזני עלמנו אצל הנודר לחבירו, כל שלשון הנדר כולל, הולכין אחריו, אם לא באומדנא למוכח [ט"ז - בנדר לאחרים אין כוונת הנודר משנה משמעות הלשון כדי להפסיד את חבירו מה שאין כן בינו לבין עצמו, שבזה מבטלים משמעות הלשון לפי הכוונה, וזו כוונת הרמ"א].

אחרונים

מבי"ט - היה בטיול בספינה ונדר שלא יכנס בספינה לים, אינו אסור אלא בטיול, אבל לא לצורך נסיעה. וכן מי שהיה דר עם חבירו והיו שותפים בבית ובעסק, ונדר אחד מהם שלא יהיו בבית אחד ולא יאכלו וישתו זה מזה, הכוונה היא שיפרקו השותפות ולא שיהיו אסורים לגמרי להיות בבית אחד ולאכול זה מזה.

הנודר מן הבית או העליה:

נדרים נו.

משנה- הנודר מן הבית אסור בעליה. בעליה, מותר בבית.
משנה- הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה של עיר ואסור ליכנס לעיבורה. אבל הנודר מן בית אסור מן האגף מהדלת, רש"י ולפנים.

שו"ע יו"ד סימן ר"ז

כת. הנודר מהבית אסור בעליה [אבל חדר ויציע אינם בכלל בית ומותר בהם, רא"ש], מהעליה, מותר בבית.
כת. הנודר מהעיר אסור ליכנס לעיבורה דהיינו תוך שבעים אמה ושיריים.
ל. הנודר מהבית אינו אסור אלא מהאגף ולפנים דהיינו מסתימת הדלת ולפנים אבל מסתימת הדלת ולחוץ על עובי המפתן, מותר.

עליה לגבי בית בנדרים ובמכר:

נדרים נו.

משנה- ר' מאיר- הנודר מן הבית מותר בעליה חכמים - עליה בכלל בית.

רב הונא בר חייא משמיה דעולא- בית בבתי אני מוכר לך, מראהו עליה. גמ" - ודבריו אף לפי רבנן, ומראהו עליה היינו את המעולה שבנכסיו, אבל אמר לו בית סתם, מראהו עליה ממש.

מנחות קח:- בית בבתי אני מוכר לך, ונפל, מראהו נפול - רמב"ם. יד בעל השטר הלוקח על התחתונה.

ראשונים

רמב"ם ורמב"ן - בית בבתי, או בית סתם אני מוכר לך, מראהו עליה ממש שהיא גרועה מבית.

רא"ש וטור - אמר לו בית סתם, מראהו עליה. אמר לו בית בבתי, נותן לו בית מעולה, ואם יש לו שנים, נותן לו הגרוע שביניהם שהלוקח ידו על התחתונה.

שו"ע חו"מ סימן ר"ד

יב. האומר לחבירו בית מבתי אני נותן לך, נותן לו הקטן שבהם. נפל אחד מהם, מראה לו זה שנפל שיד בעל השטר על התחתונה והוא הדין לאומר שור בשוורי אני מוכר לך. הגהה אצל אינו נותן לו עליה, אצל אם אמר לו רק בית אני מוכר לך, יכול ליתן לו עליה דהוא נמי מקרי בית.

חילופי איסורי נדר וגידוליו:

נדרים נז.

משנה- קונם פירות האלו עלי, קונם הן על פי, קונם הן לפי וכן היו לפניו ואמר 'קונם הם עלי' - רא"ש, טור אסור בחילופיהן ובגידוליהן. שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהם וכל זה, בדבר שזרעו כלה כגון חטים ושעורים, אבל בדבר שאין זרעו כלה כגון שומים ובצלים, אפילו גידולי גידולין אסורין ואף אם אמר שאני אוכל ושאני טועם - ר"ן.

נדרים מז - בעי רמי בר חמא אמר קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן, מי אמרין שאין אדם אסור חילופיהן על חבירו, או שחילופין כגידולין דמי, ולא איפשיטא. ודעת הראב"ד שהוא ודאי אסור, דעת הרמב"ם שהוא ספק, ודעת הר"ן שהוא ספק דרבנן ולכן מותר.

ראשונים

ב"י - כתב הרא"ש החליפין לכתחילה אסור המחליף מדרבנן בדמיהן ומכאן שאם החליף אחר, אסור למחליף ומותר לנודר וכן כתב הסמ"ג לגבי קונם פירות אלו על פלוני. אבל הר"ן כתב שאם אמר 'אלו' אף החליפין אחר אסור אבל אסור תנאים, מותר בחילופיהן ובגידוליהן ומכאן שסובר שהוא איסור דאורייתא.

רמב"ם - אמר אלו, כ"ש שאסור במשקין היוצאים מהם ואף לוקה עליהם - ב"י. לא אמר אלו אסור במשקין משום ספק ולא לוקה עליהם.

שו"ע יו"ד סימן רט"ז

א. קונם פירות האלו עלי, אסור בחילופיהן [לכולם, כהקדש - ר"ן, רא"ש - רק למחליף ואפילו לא לנודר] ובגידוליהן, ואין צריך לומר במשקין היוצאים מהם. וכן אסור בגידולי גידוליהן, אבל חילופי חילופיהן, מותרים [ט"ז בשם הרא"ש - אסורים. ש"ך - הוא טעות סופר ברא"ש]. ואם הוא דבר שזרעו כלה, גידולי גידוליו מותרים וכן הדין אם לא אמר האלו אלא היו לפניו ואמר קונם הם עלי. הגהה וכן אם אמר פירות פלוני או מקום פלוני הם קונם עלי, הוי כאלו אמר פירות אלו [אמר מין פלוני מותר בחילופיהם ובגידוליהם, ש"ך בשם הר"ן ודלא כלבוש].

אחרונים

בה"ט - הב"ח כתב שהרמב"ם הרא"ש והטור לא אסרו בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולים, אלא בקונם מה שאני אוכל או טועם מהם. אבל הט"ז והש"ך חלקו עליו וסוברים כהמחבר.

ב. אמר קונם מה שאני אוכל או טועם מהם אם הוא דבר שזרעו כלה כגון חטים וכיוצא בהם מותר בחילופיהן ובגידוליהן. ואם הוא דבר שאין זרעו כלה כשזרעו אותו כגון שום ובצלים, אפילו גידולי גידולין אסורים [ואין אומרים יבטל הגידול המותר את העיקר האסור] וכן משקים היוצאים מהם אסורים וכן אם אמר קונם פירות האלו על פלוני אסור בחילופיהן ובגידוליהן.

קונם מעשה ידיך עלי:

נדרים נז.

משנה- האומר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי רש"י- שקבלה פירות בשכר מעשה ידיה וכן נראה מהרמב"ם אבל הרא"ש פירש שאסר מה שהיא עושה לו, ומכילה לו לאכול, ופירות אילן שנטעה, קונם הן על פי קונם הם לפי, אסור בחילופיהן ובגידוליהן. שאני אוכל, שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה, אבל דבר שאין זרעו כלה, אפילו גידולי גידולין אסורין.

ראשונים

ר"ן- רבינו יונה- אם אשתו טחנה ואפתה ומכרה וקבלה מעות, אינו אסור אלא כנגד מה שעשתה היא ולא מה שקבלה בעד החטים שהיו שלו- **בה"ט.**

שו"ע יו"ד סימן רט"ז

ג. אמר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי, אסור בחילופיהן ובגידוליהם. אמר קונם שאני אוכל או שאני טועם ממעשה ידיך מותר בחילופיהן ובגידוליהם בדבר שזרעו כלה, אבל דבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורים.

שאת עושה איני אוכל עד הפסח:

נדרים נז.

משנה- שאת עושה, איני אוכל עד הפסח, שאת עושה איני מתכסה עד הפסח, עשתה לפני הפסח מותר לאכול ולהתכסות אחר הפסח. שאת עושה עד הפסח איני אוכל ושאת עושה עד הפסח איני מתכסה, עשתה לפני הפסח אסור לאכול ולהתכסות אחר הפסח- **טור.**

שו"ע יו"ד סימן ר"כ

כא. האומר לאשתו שאת עושה קונם שאני נהנה ממנו עד הפסח, עשתה לפני הפסח, מותר ליהנות ממנו אחר הפסח. אבל אם אמר שאת עושה עד הפסח קונם שאני נהנה ממנו, אסור ליהנות לעולם במה שעשתה לפני הפסח.

שאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את עד החג:

נדרים נז.

משנה- היה עומד בחשוון או אדר ואמר לאשתו קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אביך עד החג, הלכה לפני הפסח, אסורה בהנאתו עד הפסח. הלכה אחר הפסח ונהנית קודם הפסח, בלא יחל דברו- **טור.**

רמב"ם רא"ש טור- ואסור לה להנות עד הפסח שמא תלך אחר הפסח ותעבור על הנדר למפרע.

רמב"ם- עבר הפסח, אף על פי שעבר התנאי הרי זה אסור לנהוג חולין בנדרו ולהניחה שתלך ותהנה, אלא נוהג איסור עד החג כמו שנדר. ראב"ד טור- תימה הוא שהרי אחר הפסח מותרת להנות. ב"י- ונראה בדוחק שכונת הרמב"ם במי שכבר הנתה לפני פסח, אסור לה לילך ולהשאר בהנאתה שקודם הפסח, אבל אם הלכה אחר הפסח, אף שנהנתה קודם הפסח, מותרת עתה בהנאה.

שו"ע יו"ד סימן ר"כ

כ"ב. אמר לאשתו קונם שאת נהנית לי מהיום עד פסח אם תלכי לבית אביך עד החג, הלכה לפני הפסח אסורה ליהנות ממנו עד הפסח ואפילו לא הלכה אסורה ליהנות ממנו עד הפסח שמא תלך אחר כך ותעבור למפרע.

שאת נהנית לי עד החג אם את הולכת עד הפסח:

נדרים נז.

משנה- שאת נהנית לי עד החג אם הולכת את לבית אביך עד הפסח, הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד החג ומותרת לילך אחר הפסח.

ראשונים

רמב"ם- ואסורה לילך לבית אביה עד הפסח. **תרומת הדשן-** אדם שחלה בנו ונדר שלא ישתה יין עד שיגיע בנו ל"ג שנה ומת בן י"א מחולי אחר, יש להסתפק אם מותר.

שו"ע יו"ד סימן ר"כ

כג. אמר לה קונם שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח, אסורה ליהנות מיד ואם הלכה לפני הפסח ונמצא מהנה אותה, הרי זה לוקה ואסורה בהנייתו עד החג, ומותרת לילך לבית אביה משהגיע הפסח.

בצל שנטעו בכרם ואח"כ נעקר הכרם:

נדרים נז:

גמ'- א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן בצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם, אסור ומכאן שאין גידולים של היתר מבטלים את העיקר.

שו"ע יו"ד סימן רצ"ו

יח. בצל שנטעו בכרם ואחר כך נעקר הכרם, ואחר כך צמחו בצלים מן העיקר הנטוע, אף על פי שרבו הגידולים על עיקרו במאתים, הרי אותו העיקר ואיסורו, שאין גידולי היתר מעלין את העיקר האסור.

שאלה בהפריש תרומות ומעשרות:

נדרים נט.

גמ'- והרי תרומה שאם רוצה נשאל עליה.

שו"ע יו"ד סימן של"א

מח. המפריש תרומות ומעשרות וניחם עליהם הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו כדרך שמתירין שאר נדרים, ותחזור חולין כמו שהייתה.

שיעורי זמן בנדרים:

נדרים ס.

משנה- קונם יין שאני טועם היום, אינו אסור אלא עד שתחשך. שבת זו, אסור בכל השבת ושבת, לשעבר. חודש זה, אסור בכל החודש ור"ח, להבא. ואף יום ראשון של ר"ח - גמ', כיון שנקרא ראש חודש- טור. שנה זו, אסור בכל השנה וראש השנה, לעתיד לבוא. שבוע זה, אסור בכל השבוע ושביעית, שעברה כלומר לשעבר. וכל זה אף אם עמד באמצע היום, באמצע השבת באמצע החודש וכו'- טור, ב"י- וגם אם עמד קודם תחילת היום או השבת או החודש וכו'. ואם אמר יום אחד, שבת אחת, חודש אחד, שנה אחת, שבוע אחד, אסור מיום ליום.

גמ'- איבעיא להו קונם יין שאני טועם יום, מאי, דיניה כהיום, או כיום אחד, ולא איפשיטא ולחומרא- **רמב"ם רא"ש ור"ן.** וכן בכל שיעורי הזמן- שבת חודש וכו'- טור.

ר' ירמיה- קונם יין שאני טועם היום לכשתחשך, צריך שאלה לחכם אמר **רב יוסף-** גזירה שמא הנודר יום אחד יחליף ב'היום' ויתיר לעצמו לכשתחשך. ר"ן- הנודר לשבת או חודש וכדו' אין צריך שאלה. כמאן אזלא שמעתתיה דרב ירמיה דמצריך שאלה, כר' נתן דאמר כל הנודר כאילו בנה במה וכו' **רא"ש ור"ן-** להוסיף על טעמו של רב יוסף בא, שמשום רב יוסף ומשום ר' נתן קנסינן ליה. ומכאן שאם היה נדר של מצוה אין צריך שאלה- טור.

ראשונים

ב"י- הר"ן והרא"ש כתבו- אמר יום אחד, שבת אחת וכו' אינו חייב אלא עד יום ההיקף, ומשמע שאינו צריך להמתין מעת לעת כגון, שהיה עומד ביום ב' בשבוע, אינו אסור אלא עד יום א', אבל **רבינו ירוחם הטור הרשב"א והרמב"ם** כתבו שאסור יום אחד מעת לעת או שבעה ימים מעת לעת וכן בחודש וכו', ודברי **הרא"ש והר"ן** ניתן ג"כ לפרשם כך.

ר"ן- המקבל על עצמו תענית אינו כאומר קונם יין שאני טועם היום, שאסור עד שתחשך, אלא אסור מהבוקר עד הערב.

רא"ש ורבינו ירוחם בשם רבינו דוד הכהן- אמר ביום שאעשה דבר פלוני לא אוכל אותו היום, דינו כהיום שמותר בלילה, וכן אם אמר אותו היום ולמחרתו, אסור ביום שלמחרתו עד שתחשך. ואם עמד בלילה, אסור לילה ויום לילה ויום (ע"פ גרסת הב"ח)- **טור ב"ח וש"ך.**

שו"ע יו"ד סימן ר"כ

א. אמר קונם יין שאני טועם יום אחד או קונם יין שאני טועם יום, אסור בו מעת לעת. ואם אמר קונם יין שאני טועם היום [או יום זה-ש"ך] אינו אסור אלא עד שתחשך, בין עומד בתחילת היום או בסופו וצריך שאלה לחכם [בלא פתח, ש"ך] גזירה שמא פעם אחרת יאסור עליו יום אחד ולא ידע להפריש בין 'היום' ל'יום אחד' ויבא לשתות בלילה. ויש אומרים שאם היה נדר של מצוה כגון ללמוד או לקיים שום מצוה, אינו צריך התרה. **הגה** ומיחו **קבלת תענית בעלמא מותר לאכול מיד כלילא ואין לרדיך התרת חכס.**

ב. אמר- ביום שאעשה דבר פלוני לא אוכל אותו היום, דינו כהיום שמותר בלילה, ואם אמר אותו היום ולמחרתו, אסור אותו היום ומחרתו ולילה שבינתיים.

ג. היה עומד באמצע השבוע או קודם לו ואמר קונם יין שאני טועם שבוע זה, אסור עד תשלום כל השבוע ויום השבת הבא אסור גם כן. **הגה ומתל** **אחר כך כלל שאלת חכס** [והב"ח חולק]. ואם אמר שבוע אחד או שבוע סתם אסור מעת לעת [כלומר שבע פעמים כ"ד שעות משעה שעומד בה- ש"ך].

אחרונים

ש"ך- כתב **המבי"ט** שאם אמר עד שנה דינו כשנה זו, ואינו מוכרח. **ט"ז-** אמר שבוע זה בלשון אשכנז, אין זה כולל את יום השבת, אלא אם כן אמר ארבעה שבועות וכדו' שבתוכם יש שבתות. **ש"ך-** אף אם אמר שבוע זה, כולל את יום השבת.

ד. היה עומד בתוך החודש או קודם לו ואמר- חודש זה, אסור עד תשלום החודש ומותר ביום ראש חודש, אפילו ראש חודש שני ימים, שהראשון

לתשלום חודש שעבר, אפילו הכי מותר בו, כיון שבלשון בני אדם קורים אותו ראש חודש. הגה וכל שכן אם נדר לעשות קולם לאש חודש שצריך לקיימו קולם יוס לאשון.

אחרונים

ש"ך- העומד ביום ראשון של ראש חודש ואמר חודש זה, אסור מעכשיו עד סוף החודש.

ה. אמר חודש אחד או חודש סתם, אסור מיום ליום [כלומר אסור עד אותה שעה באותו יום בחודש בחודש הבא, ש"ך].

ט. היה עומד בתוך השמיטה או קודם לה, ואמר שמיטה זו, אסור עד סוף השמיטה ואסור גם בשנה השביעית.

י. אמר שמיטה אחת או שמיטה סתם, אסור שבע שנים מעת לעת.

נדר עד הפסח וכדו':

נדריים ס.

משנה- נדר עד הפסח, אסור עד שיגיע. עד שיהא, אסור עד שיצא. עד לפני הפסח, ר"מ- עד שיגיע, ר' יוסי- עד שיצא. ר' חנינא בר אדימי אמר רב- מוחלפת השיטה.

קידושין סה. - לעולם לא תיפוך.

ראשונים

רמב"ם ר"ן- הלכה כר' יוסי שאסור עד שיגיע הואיל ומוחלפת השיטה.

רמב"ן ורא"ש- פוסקים כר' יוסי שאמר עד שיצא וכגמ' בקידושין שלא מוחלפת השיטה.

ש"ע יו"ד סימן ר"כ

יא. האוסר עצמו בדבר עד הפסח, או שאמר עד פני הפסח, אינו אסור אלא עד שיגיע בלבד. ואם אמר עד שיהיה הפסח, הרי זה אסור עד שיצא הפסח. ויש אומרים דעד פני הפסח אסור עד שיצא.

אחרונים

ב"ח- כל שאסור עד שיגיע, צריך שאלה לחכם שמא לא ידע להבדיל ביניהם.

תשובת **מהרי"ל**- אדם שנדר מהיין והתנה חוץ משבת ויו"ט, אסור ביין ההבדלה.

ראש השנה יב.

תניא- באחד בתשרי ראש השנה לנדריים לפי שבנדריים הלך אחר לשון בני אדם. **טור**- ואף אם היה עומד בכ"ט אלול.

ש"ע יו"ד סימן ר"כ

ו. היה עומד בתוך השנה או קודם לה ואמר שנה זו, אסור עד תשלום השנה ומותר ביום ראש השנה. ושנה זו מונים מתשרי שאפילו אם עומד בכ"ט באלול כיון שהגיע תשרי, מותר.

הנודר עד הקיץ:

נדריים סא.

משנה- זה הכלל, כל שזמנו קבוע ואמר עד שיגיע, אסור עד שיגיע. עד שיהא, אסור עד שיצא. וכל שאין זמנו קבוע בין אמר עד שיהא בין שאמר עד שיגיע, אסור עד שיגיע. עד הקיץ, עד שיהא הקיץ, עד שיתחילו העם להכניס תאנים בכלכלות כלומר שיקוצו הרבה ולא בעראי- **רא"ש גמ'**- תאנים ולא ענבים- **רבינו ירוחם**. עד שיעבור הקיץ עד שיקפילו המקצועות מצניעים סיכני הקציעות- **רש"י ורא"ש ב"י**- ויש מפרשים עד שיקפלו המחצלות שעליהן מיבשים התאנים.

ש"ע יו"ד סימן ר"כ

טז. עד הקיץ, עד שיקוצו הרבה ומכניסים התאנים בכלכלות (**פירוש נסלים**).

יז. עד שיעבור הקיץ, עד שישמרו הסוכנים שקוצצים בהם התאנים.

הנודר מפירות קיץ:

נדריים סא:

תניא- הנודר מפירות קיץ אין אסור אלא בתאנים- שרק תאנים נקצצות ביד - **רא"ש וטור**.

ש"ע יו"ד סימן ר"ז

כד. הנודר מהקיץ אינו אסור אלא מהתאנים.

הקדמת דין תלמיד חכם:

נדריים סב.

אמר רבא- שיר ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא שרו ליה תגראי ברישא מותר לת"ח לומר ת"ח אני, דונו דיני בראשונה.

ראשונים

תוס' ורא"ש- כל זה כששני הדינים באו בבת אחת אבל אם בא דין אחד תחילה יש להקדימו שכן אמרו קקטן כגדול תשמעון, או, שאף שבא דין התלמיד חכם קודם השני, מקדימים אותו משום כבוד תורה עדיף.

רמב"ם ורש"י- נראה שסוברים כתרופך ראשון של תוס'.

מרדכי- סובר כתרופך שני.

טור- ואף ששני בעלי הדין צריכים לעמוד, תלמיד חכם מושיבים אותו שבעות ל:

ש"ע יו"ד סימן רמ"ג

ה. תלמיד חכם שיש לו דין עם אחר ועומד לפני הדיין ויש שם בעלי דינים אחרים שקדמו לבוא לפניו תחלה, מקדימין דינו של תלמיד חכם ומושיבים אותו.

הנודר עד הגשמים:

נדריים סב:

משנה- עד הגשמים, עד שיהו גשמים, עד שתדר רביעה שניה- **רמב"ם וטור** ואף שהלכה כרשב"ג הואיל ודברי ר' זירא את"ק קאי, הלכה כת"ק- **ב"י**. **רשב"ג** אומר עד שיגיע זמנה של רביעה.

ר' זירא- מחלוקת בעד הגשמים אבל אמר עד הגשם, עד זמן הגשמים- **רא"ש טור**.

ברייטא- ר' מאיר- זמנה של רביעה הבכירה בג', בינונית בז', אפילה בכ"ג. **ר' יהודה**- בשבעה, בי"ז, ובכ"ג- **רא"ש טור ש"ך**. **ר' יוסי**- בי"ז בכ"ג בחשון בחודש כסליו- **רמב"ם, ראב"ד**.

ראשונים

רא"ש- בין אמר עד הגשמים בין אמר עד שיהיו גשמים הוא עד שירדו גשמים ברביעה שניה- **ש"ך**.

רמב"ם- האוסר עצמו בדבר עד הגשם, הרי זה אסור עד זמן הגשמים שהוא בארץ ישראל ראש חודש כסליו. הגיע זמן הגשמים, הרי זה מותר בין שירדו גשמים בין לא ירדו. ואם ירדו גשמים מ"ז במרחשוון, הרי זה מותר כלומר, עד זמן הגשם הוא עד רביעה שלישית גם אם לא ירד גשם, אבל אם ירד קודם הרי כבר הגיע זמן הגשם בפועל.

ש"ע יו"ד סימן ר"כ

יח. האוסר עצמו בדבר עד הגשם, הרי זה אסור עד זמן הגשמים שהוא בארץ ישראל ר"ח כסליו. הגיע זמן הגשמים, הרי זה מותר בין ירדו גשמים בין לא ירדו. ואם ירדו מ"ז במרחשוון, מותר. ואם אמר עד הגשמים, הרי זה אסור עד שירדו הגשמים, והוא שירדו מזמן רביעה שניה שהוא בארץ ישראל ובמקומות הסמוכים לה מכ"ג במרחשוון ואילך. הגה וצנולה זמן הגשמים שישם יוס אחר התקופה שמתחילין אז השאלה, וזמן רביעה שניה שצניס יוס אחר התקופה.

נדר עד שיפסקו גשמים:

נדריים סב:

משנה- ר' מאיר- נדר עד שיפסקו גשמים, עד שיצא ניסן כולו, **ר' יהודה**- עד שיעבור הפסח.

ש"ע יו"ד סימן ר"כ

יט. אמר עד שיפסקו הגשמים אסור עד שיעבור הפסח.

נדר עד הקציר וכדו':

נדריים סא:

משנה- עד הקציר, עד הבציר, עד המסיק או שאמר עד שיהא- **טור**, אינו אסור אלא עד שיגיע- **טור**.

עד הקציר, עד שיתחיל העם לקצור קציר חטים שהוא הנקרא קציר- **ר"ן** אבל לא קציר שעורים, הכל לפי מקום נדרו הכל לפי לשון בני המקום- **ר"ן**, אם היה בהר, בהר, ואם היה בבקעה, בבקעה אף שאח"כ עבר למקום אחר- **ר"ן** - **טור**.

ש"ע יו"ד סימן ר"כ

יב. אמר עד הקציר או עד הבציר, או שאמר עד שיהיה הבציר או הקציר, אינו אסור אלא עד שיגיע [הקציר בפועל, ש"ך] שכל דבר שאין זמנו ידוע, בכל לשון שיאמר אינו אסור אלא עד שיגיע.

יג. בכל מקום זמן הנדר הוא לפי מה שממהרין או מאחרין לקצור בו, ואנו הולכים אחר המקום שעומד בו הנודר בשעת הנדר אפילו אם הלך אח"כ הנודר אל מקום אחר, בין להחמיר כגון שהלך למקום שממהרין הקציר בין להקל שהלך למקום שמאחרין אותו.

יד. קציר סתם, הוא קציר חטים. ואם המקום שנדר בו רובו קציר שעורים הולכים אחריו [ט"ז] אם אמר עד סוף הקציר אסור עד סוף קציר השעורים].

קונם יין השנה ונתעברה השנה:

נדרים סג.

משנה- קונם יין שאיני טועם השנה ונתעברה השנה, אסור בה ובעיבורה-
רמב"ם רא"ש טור.

ראשונים

רא"ש- מדובר כשאמר שנה אחת והחידוש הוא שאין כוונתו ל"ב חודש.

ר"ן- מדובר שאמר השנה או שנה זו אף שעמד קודם השנה, **והרשב"א** כתב שאפילו אמר שנה אחת מיום זה, אין חודש העיבור בכלל, ואינו נראה לי. אבל אמר שנה אחת סתם, אני חוֹכֵךְ להחמיר שכן כוונתו על שנה זו.

רא"ש טור- היה עומד בחורף ואמר שנה זו והיא מעוברת אסור עד תשרי ירושלים.

שו"ע יו"ד סימן ר"כ

ז. אמר שנה אחת או שנה סתם, אסור מעת לעת. ואם נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה, ואם עומד בחורף ואמר שנה זו והיא מעוברת, אסור עד תשרי. ולא אמרינן שאדר שני יעלה לו במקום אלול.

אחרונים

ש"ך- מהסמ"ע (חו"מ ש"יב ס"ק כ"ב) משמע שאם עמד בר"ה ואמר שנה אחת, אסור י"ב חודש משום שאם היתה כוונתו ל"ג חודש היה אומר שנה זו, ע"כ. אבל אם אמר שנה אחת מיום זה, או שאמר שנה זו, מונים י"ב חודש אפילו עומד בר"ה, ודלא כב"ח.

חודש אדר בנדרים:

נדרים סג.

משנה- עד ראש חודש אדר, עד ר"ח אדר ראשון. עד סוף אדר, עד סוף אדר שני ששני האדרים נחשבים חודש אחד- **רא"ש**. - **רמב"ם רא"ש טור**. **והראב"ד והר"ן** גורסים- עד סוף אדר, עד סוף אדר ראשון שסתם אדר הוא אדר ראשון- ר"ן.

גמ' תניא- ר' מאיר- הרוצה לכתוב בשטר אדר ראשון, כותב אדר ראשון. אדר שני, כותב אדר סתם. **ר' יהודה-** אדר ראשון, כותב אדר סתם. אדר שני, כותב שני. **אביי-** מתניתין אף לפי ר' מאיר, מתניתין שלא ידע שהשנה מתעברת, ברייתא כשידע שהשנה מתעברת.

ראשונים

רמב"ם- אבל אם יודע שהשנה מעוברת, ואמר עד ראש חודש אדר, כוונתו לאדר שני שפוסק כר' מאיר שהרי אביי העמיד המשנה כמותו, וגם הברייתא מסייעת לאביי.

שו"ע יו"ד סימן ר"כ

ח. אמר עד ר"ח אדר, עד ר"ח אדר ראשון. עד סוף אדר, עד סוף אדר שני. ולהרמב"ם, אם ידע שהשנה מעוברת ואמר עד ר"ח אדר, אסור עד ראש חודש אדר שני [אמר עד חצי אדר הוי כמו שאמר עד אדר. אמר עד כ' אדר, כוונתו לשני, **ב"ח**. **ש"ך-** ויש להחמיר באיסור נדרים שהוא מדאורייתא כסברת הרמב"ם].

אדר ראשון ואדר שני בשטרות:

נדרים סג.

תניא- ר' מאיר- הרוצה לכתוב בשטר אדר הראשון, כותב אדר הראשון, אדר שני, כותב אדר סתם. **ר' יהודה-** אדר הראשון כותב סתם, אדר שני כותב 'שני'.

ראשונים

רא"ש בעל התרומות ובמישרים- הלכה כר' יהודה. **טור-** ולכן אם יצאו שני שטרות, אחד כתוב אדר סתם ובשני כתוב אדר שני, ואין לו נכסים כנגד שניהם, נותנים למי שכתוב בו אדר סתם.

שו"ע חו"מ סימן מ"ג

כח. שני שטרות שנעשו בשנה מעוברת, א' כתוב בו אדר סתם וא' כתוב בו אדר שני, ואין ללוה נכסים כנגד שניהם, נותנים למי שכתוב בו אדר סתם [ש"ך- ביו"ד העליתי שיחלוקן] ואם בשניהם נכתב אדר סתם [או שבאחד מהם אדר ראשון- סמ"ע] הוי כמו שכתוב בשניהם אדר ראשון ונותנים למי שזמנו קודם במספר ימי החודש. כל זמן הכתוב בשטר כגון עד הפסח או עד הקציר, דנים אותו כמו בנדרים.

נדר לשם כבוד:

נדרים סג.

משנה- האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין את בא ונוטל לבניך כור אחד של חטים ושתי חביות של יין הרי זה יכול להפיר את נדרו שלא ע"פ חכם ויאמר לו כלום אמרת אלא מפני כבודי, זהו כבודי. וכן האומר

לחבירו קונם שאת נהנית לי אם אין אתה נותן לבני כור של חטים וכו' **ר' מאיר-** אסור עד שיתן. **חכמים-** אף זה יכול להפיר את נדרו שלא ע"פ חכם- שלהרוחה בעלמא רצה בזה. והוא דוקא כשסמוך על שולחן אביו, אבל אם אינו סמוך, רק הבן יכול לומר כאילו התקבלתי- **ר"ן- רמב"ם**.

נדרים כד- וכל זה כשאמר לו זה כבודי או הריני כאילו התקבלתי.

ראשונים

ב"י- הביא הר"ן **ירושלמי-** לא נחלקו אלא בסתם, אבל מדר אמר מפני כבודי נדרתי שתקבל מתנתי ומודר אומר מפני כבודי נדרתי, דברי הכל אסור. מדר אמר מפני כבודך ומודר אמר מפני כבודי, לכו"ע מותר. **והרא"ש** לא גרס מפני כבודי ומפני כבודי שלדברי הכל אסור ואפשר שאינו גורס כן משום שאינו סובר שקבלת מתנה יש בה כבוד לנותן - **בה"ט**.

ר"ן- כתב **הרשב"א-** רק בקיום מעשה יכול לומר כאילו עשיתי, אבל אינו יכול לומר אם תלך למקום פלוני הרי נכסי אסורים עליך, ויאמר לו שילך וכאילו לא הלך, ויש אומרים שאף בזה מועיל לשון זה- **רמ"א**.

שו"ע יו"ד סימן רל"ב

כ. ועוד יש נדר שאין צריך התרה, כגון שאמר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין אתה נוטל ממני כך וכך, הרי זה יכול להתיר נדרו שלא ע"פ חכם שיאמר לו- כלום נדרת אלא לכבדני וזהו כבודי שלא אטול ממך. ואפילו אין המדר אומר בפירוש שכך היתה כוונתו, אלא מן הסתם. וכן אם אמר לו קונם שאתה נהנה לי אם אין אתה נותן לי כך וכך, יש לו היתר בלא שאלת חכם שיאמר לו הרי הוא כאילו התקבלתי. **הגה ועי' לעיל סי' רכ"ח סעי' ז"ט,** י"א דוקא בדבר קיוס מעשה יכול לומר כאלו עשיתי, **כ"ל** בדבר מעשה כגון שיאמר קונם נכסי לך אם תלך למקום פלוני, **לא** יוכל לומר- 'לך' והוי לי כאלו לא הלכתי וי"א דאין חילוק. וכל הנלוו שיהיה לטובה הנודר יכול לומר הרי לי כאלו קיימת התנאי. מי שאמר קונם אתה נהנה לי אם אין אתה נותן לבני כך וכך, אם הבן סומך על שלחן אביו ח"כ האב מתכוון לטובתו, ויוכל לומר כאלו התקבלתי, ואם לאו, אין האב יכול לומר כך, רק הבן.

אחרונים

בה"ט- כתב **הט"ז-** ברישא מדובר שהוא רגיל להנות ממנו, ובסיפא מדובר שהוא רגיל להנות אותו.

הנודר משום הפצרה:

נדרים סג.

משנה- היו מפצירים בו לשאת בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם, וכן המגרש את אשתו ואמר קונם אשתי נהנית לי לעולם, הרי אלו מותרות להנות לו שלא נתכוון אלא לשם אישות. היה מפציר בחבירו שיאכל אצלו אמר קונם לביתך שאני נכנס, טיפת צונן שאני טועם לך, מותר ליכנס לביתו ולשתות ממנו צונן שלא נתכוון אלא לשם אכילה ושתייה. **תוספתא-** ואסור לאכול ולשתות עמו. היה מפציר שיאכל אצלו במשתה, ואמר קונם ביתך וכו', תוך המשתה, אסור, אחר המשתה, מותר.

ראשונים

רמב"ם- כשאסר על עצמו כניסה לבית וטיפת צונן, אסור באכילה ושתייה באותה סעודה, ובסעודה אחרת מותר. **רא"ש-** מותר אף באכילה ושתייה, שכן לא הוציאו בפיו.

שו"ע יו"ד סימן ר"ח

ג. היו מפצירין בו לישא בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם, וכן המגרש את אשתו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם, הרי אלו מותרות ליהנות לו, שלא נתכוון אלא לשם אישות. **ד.** היה מפציר בחבירו שיאכל אצלו ומיאן ואמר קונם לביתך שאני נכנס, וטיפת צונן שאני טועם, מותר ליכנס לביתו ולשתות לו צונן, שלא נתכוון אלא שלא יאכל וישתה עמו בסעודה זו, וכן כל כיוצא בזה (**מי שנלד לקה** או שאר נדר מחמת חוליה ומת, עיין לקמן סימן ר"כ).

אין בדברים המובאים בעלון כדי לפסוק הלכה, אלא כדי שיהיה לימוד הדף היומי שלם בידי הלומד, סוגית הגמ' ועיקרי ההלכה.
להערות והצעות ניתן להתקשר - 052-7134167.

לע"נ

אמו"ר אליהו בן הרב שלום יהודה ז"ל

לרפואת

רחל בת רחמי, נג'יה ויקטוריה בת רחמי, חביבה בת רחמי,
עליזה בת רחמי, פרידה בת ממל, ד' א' בן ש' בתושח"י

ולהצלחת התורמים החפצים בעילום שם

לקבלת העלון דרך המייל ניתן לשלוח

avishaisofer@etrog.net.il - ל